№ 265 ՇԱԲԱԹ ՆՈՅԵՄԲԵՐԻ 30 1902 ՇԱԲԱԹ ՆՈՅԵՄԲԵՐԻ 30 № 265

ԵՐԵՍՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը 6 րուբ.
Առանձին համարները 5 կոպէկով.

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ.

Մեր հասցէն. Тифлисъ, Редакція «Мшакъ».
Կամ Tiflis, Rédaction «Mechak».
Տելեֆօն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (բացի կիրակի եւ տօն օրերից).

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով.

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ.
Տելեֆօն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Իշխաններ Դաւիթ եւ Իլիա Զախարովիչ Մելիքօվները եւ իշխանուհի Մարթա Զախարեվնա Ծավճավաձէ ցաւօք սրտի յայտնում են իրանց ազգականներին եւ ծանօթներին իրանց մօր՝

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻ ՄԱՐԻԱ ԶԱԽԱՐԵՎՆԱ ՄԵԼԻՔՕՎԱՅԻ

մահը։ Հոգեհանգիստներ տեղի են ունենում ամեն օր (Կօջօրի փողոց, տուն № 7)։ Յուղարկաւորութիւնը՝ կիրակի, դեկտեմբերի 1-ին, առաւօտեան ժամի 10-ին դէպի Վանքի մայր-եկեղեցին։ Թաղումը կը կատարվի Դիդուբէի եկեղեցու գաւթում։ 2—3

Մոսկվայում վախճանված՝

ԲԱԽՇԻ ԽԱԼԱԹԵԱՆԻ

մահվան տարեդարձին կիրակի, դեկտեմբերի 1-ին, առաւօտեան 10 ժամին, Կուսանաց եկեղեցում կը լինի պատարագ եւ հոգեհանգստեան պաշտաման կարգ, որի մասին յայտնում եմ ազգականներին եւ ծանօթներին, որոնք կը ցանկան յարգել հանգուցեալի յիշատակը իրանց ներկայութեամբ։

1—1 Կուսանաց անապատի՝ Մայրապետ Խուբեանց
Արսէն ա. ք. Բագրատունի

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Բարոյական պարտականութեան զգացմունքը. —ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Փոքրիկ նկատողութիւններ. Գրական խզբզանք. Նամակներ Խմբագրութեան. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Կ. Պօլսի լրագիրներից. Հելլենօլատինական աշխարհը. Նամակ Պարսկաստանից. Արտաքին լուրեր.—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ. — ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.— ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. — Օգնութիւնից յետոյ։

ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ ՊԱՐՏԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ԶԳԱՑՄՈՒՆՔԸ

—

«Մշակի» մէջ մենք ժամանակին հաղորդել ենք մանրամասն տեղեկութիւններ այն օգնութեան գործի մասին, որ կազմակերպվել էր Ախալքալաքի գաւառի երկրաշարժից վնասված գիւղացիների համար։ Մեր ընթերցողները գիտեն, թէ որքան բարդ հանգամանքներ առաջ եկան այն կոմիտէների առաջ, որոնք հրաւիրված էին՝ օգնութեան գործը նպատակայարմար կազմակերպելու համար։

Եթէ կոմիտէները կարող լինէին միայն փող բաժանելով բաւականանալ, այն ժամանակ նրանք դրանով էլ կը սահմանափակէին նրանց գործունէութիւնը և ամեն բան շատ հեշտ և հասարակ ձև կը ստանար։ Բայց գործը բաղադրեալ էր։ Օգնութիւնը պէտք է միայն ձևական կերպարանք չունենար, այլ դառնար մի խնամատարութիւն, մի հայրական հոգացողութիւն, մի եղբայրսիրական աջակցութիւն։ Եւ հասկանալի է թէ ինչու։ Գիւղացիները ինքնաբերաբար չէին հրաւիրի բժիշկ իրանց համար, նրանք անկարող կը լինէին կազմակերպել էժան պաշարների գնելու գործը, սերմացուներ հաւաքելը, մշակել գիւղական շինութիւնների համար աւելի լաւ տեղեր։ Այդ և ուրիշ շատ հոգսեր իրանց վրա վերցրին թէ Թիֆլիսում հաստատված գլխաւոր կոմիտէտը և թէ Ախալքալաքում կազմված տեղական կոմիտէտը։

Երկրաշարժի սարսափներին, ինչպէս յայտնի է, աւելացաւ և այն անօրինակ անբերրիութիւնը, որ ամայացրեց գիւղական դաշտերը և սրբեց ու ոչնչացրեց տան պաշարների վերջին հետքերը։ Կոմիտէտները իրանց պարտքը համարեցին լայնացնել իրանց գործունէութիւնը և օգնութեան ձեռք մեկնել նաև անբերրիութեան դէմ մաքառելու գործում։

Գաւառի համար ծանր էին երկու տարիները և ազգաբնակութիւնը յուսահատութեան գուբն էր ընկել։ Բայց կամաց կամաց դրութիւնը բարւոքվում է։ Քայքայված տնտեսութիւնը սկսում է ոտքի կանգնել և չարչարված ու տանջված գիւղացին սկսում է շունչ քաշել։

Որքան հաճելի է մի հասարակութեան համար, որ կարող է ասել, թէ նա ժամանակին օգնութեան հասաւ իր թշուառացած եղբայրակցին, թոյլ չը տուեց, որ նա ընկնի և վերջնականապէս սնանկանայ, քաջալերեց իր համակրութեամբ և վըստահութեամբ ու դարմանեց նրա վէրքերը էական օգնութեամբ։ Դա հաճելի զգացմունք է և գեղեցիկ բարոյական վարձատրութիւն արած բարերարութեան համար։

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՓՈՔՐԻԿ ՆԿԱՏՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

—

Ի՞նչ է հայ կինը իբրեւ ընտանիքի անդամ, իբրեւ մայր։ Այս հարցին թող պատասխանէ հետեւեալ բնորոշ դէպքը։

Թիֆլիսում բնակվող մի գաւառացու ընտանիքում ներկայ ենք լինում մի թաղման հանդէսի. դագաղի մէջ աշխարհային չարքաշ եւ միանգամայն դժբաղդ կեանքը վերջացրած՝ հանգիստ պառկած է մի կծկված պառաւ մօտ 90 տարեկան. Նա չունի մօտիկ արիւնակիցներ, ոչ որդիք, ոչ ամուսին, ոչ եղբայր եւ ոչ էլ քոյր։

Թող ներեն մեզ գեղարուեստական նուրբ ճաշակ ունեցողները, որ նրանց ծանրակշիռ ուշադրութիւնը մի քանի րոպէով խլում ենք դէպի այս խեղճ եւ մոռացված կինը։ Գոնէ ընթերցողների փոքրիկ ուշադրութիւնը թող լինի վարձատրութիւն այն չարքաշ մարդկանց, որոնք անյայտ կերպով, առանց պոռալու, կենդանի են պահում իրանց մէջ հայրենական կեանքի պաշտելի գծերը։

Մօտենում ենք հանգիստ պառկած պառաւին. Նրա աջ ձեռքում ամուր սեղմված է մի ինչ որ կեղտոտ փալաս։ Հետաքրքրվում ենք՝ արդեօք ինչ է դա—որովհետեւ առհասարակ գաւառում հանգուցեալի ձեռքում մոմ են դնում։ Եւ ինչ ենք տեսնում.—Նրա ձեռքում կրծքին ամուր սեղման կեղտոտ կտորը եղել է նրա վաղուց վախճանված որդու մաշված շորի օձիքը։ Նա մի առանձին գուրգուրանքով ամբողջ 20—25 տարի որբութեամբ պահել, անվերջ համբուրել է իր զաւակից մնացած այդ ցնցոտիի կտորը, նա իր կեանքի վերջին րօպէները անցկացնելիս է եղել այդ շորի կտորի հետ՝ որի վրա կենտրօնացրել է իր մայրական սէրը, գութը, գորովը։ Այդ կտորի հետ նաեւ ամուր բռնած ունէր մի ուրիշ մետաքսեայ փալասի կտոր եւ այս վերջին կտորը եղել է իր վախճանված եղբօր ընծան, այն եղբօր, որի տագեր տանը ապրում էր վերջին 20 տարիները։ Նա մինչեւ մահվան օրերը ծածուկ է եղել պահելիս այդ ընծան եւ միմիայն վախճանվելու օրերը խնդրում է հանել մօտւկից այդ թանկագին ընծան եւ յայտնելով ամենքին, թէ ինչ է նա, ամուր սեղմում է կրծքին այդ երկու սրբութիւնները —որդու եւ եղբօր յիշատակները եւ աւանդում հոգին։

Այս դէպը կարելի է սովորական բան համարել մեր մէջ։ Բայց ահա մի ուրիշ կին, որի դէմքը նոյնպէս շատ հետաքրքրական է։ Սա մեր յիշած պառաւի եղբօր դուստրն է, նրան խնամող երկար ու ձիգ 20—25 տարիներ։ Ինքը այրի է եւ բազմաթիւ զաւակների տէր։ Անմռունչ կերպով, առանց մի վայրկեան անգամ գանգատվելու, այս կինը պահում է, սփոփում է 14 զաւակ կորցրած պառաւին, իսկ վերջին ութ ամիսները, երբ պառաւ կինը անդամալոյծ է լինում, պատսպարող կինը, չունենալով ծառայ, բացի իր բազմամարդ ընտանիքի հոգսերը քաշելուց—կատարեալ ինքնամոռացութեան հասցրած անձնուիրութեամբ հոգում է հիւան-

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՕԳՆՈՒԹԻՒՆԻՑ ՅԵՏՈՅ

V

Հետեւեալ օրը մենք այցելեցինք միւս գիւղերը։

Մեծ-Սամսարում շինված է կոմիտէտի հաշւով 14 տուն։ Այդտեղ գործ են ածված շինութիւնների համար աւելի խոշոր քարեր, որովհետեւ շրջակայքում քարեր շատ կան։

Ուշադրութեան արժանի է, որ Մեծ-Սամսարի քահանան դեռ անցեալ տարի, երբ նոր միայն յարուցված էր կանօնաւոր տներ շինելու հարցը, եւ երբ գիւղացիները մեծ կասկածով էին վերաբերվում դէպի կոմիտէտի առաջարկները. ինքը ցանկացաւ օրինակ լինել ուրիշների համար եւ առաջինը սկսեց իր տունը շինել կոմիտէտի ճարտարապետի ցուցմունքներով։ Եւ նրա կառուցած տունը դուրս է եկել շատ բաւարար։ Դժբաղդաբար՝ նրա տան կտուրը մի կողմից կանօնաւոր թեքութիւն չունի եւ անձրեւաջրի մի մասը թափանցում է պատի մէջ։

Գիւղում տեսանք մի քանի նմանողութիւններ կոմիտէտի տների պատերին։ Գիւղացիները դիտաւորութիւն ունեն եկող տարի աւելացնել կանօնաւոր տների թիւը։

Մեծ-Սամսարում շինվում է եկեղեցին, որի համար ժողոված գումարները սակայն չեն բաւել շինութիւնը լրացնելու եւ այժմ վերջնականապէս աւարտելու համար կարիք է զգացվում օժանդակութեան։ Գիւղացիները իրանց յոյսը դրել են կոմիտէտի օգնութեան վրա։

Մեծ-Սամսարի կարիքներից մէկն էլ ջուրն է, որ գիւղից հեռու է։ Ձմեռ ժամանակ գիւղացիները մեծ դժուարութիւն են կրում ջրի հեռաւորութեան պատճառով։

Նոր շինած տները այցելելուց յետոյ գնացինք դէպի Փոքր-Սամսար գիւղը, որ գտնվում է ձորի միւս կողմում։

Ձորը մեծ է եւ հետաքրքրական։ Այդտեղ կան այրեր, որոնք հին ժամանակներում ծառայում են եղել իբրեւ ապաստարան։ Այրերը սանդուխներով բարձրանում են դէպի վեր։ Գիւղացիները ասում էին, որ աստիճանների թիւը հասնում է մինչեւ 40-ի։ Ձորի շարունակութեան վրա գտնվում են ժայռի մէջ մատուռ, հնաձեւ ջրաղաց եւ ուրիշ փորուածք-շինութիւններ։

Փոքր-Սամսարում կոմիտէտի հաշւով շինված է 11 տուն։ Գիւղացիներից մի քանիսը մտադիր են իրանց տները նմանեցնել նոր տներին։ Մենք տեսանք ինքնաբերաբար շինված նոր ձեւի պատեր երկու տեղում։

Այդտեղ լսեցինք նոյն կարծիքները, ինչպէս եւ նախորդ գիւղերում։ Մի գիւղացի, Խեչօ անունով, որ առաջ երկար տարիներ ծառայել է Բօրժօմում, մտադիր է սկսել փուռի հաց թխել նոր փուռարանում։

—Շատ շնորհակալ եմ ինձ նուիրած տան համար, ասում էր մի խեղճ կին, Փեփիկ անունով, միայն մի բան ինձ խորթ է թւում, այն, որ օճորքը շատ է բարձր։ Աչքս սովոր է ցածր օճորքի, իսկ նոր տան մէջ այդպէս չէ։ Մնացածը շատ լաւ է, ամուր, մաքուր, կանօնաւոր։

Բալխօ գիւղում, ուր մենք ուղղվեցինք Սամսարներից, կոմիտէտի հաշւով շինված է 11 տուն։ Գիւղացիներից մի քանիսն էլ աշխատել են կատարելագործութիւններ մտցնել իրանց նորոգած տների մէջ։

Մի գիւղացի, Սարգիս Բալաեան, կառուցել էր իր նոր տունը բոլորովին նման կոմիտէտի տներին, բայց հասցնելով մինչեւ կտուրը սպառել էր իր բոլոր միջոցները եւ այլ եւս անկարող էր վերջացնել սկսածը։ Յանձնաժողովի անդամները հնարաւորութիւն գտան նրան օգնելու եւ որոշեցին տալ նրան փայտեայ մնացորդ մթերքներից մի քանի գերաններ եւ տախտակներ տունը ծածկելու համար։

Այցելեցինք պ. Յակոբեանի տունը եւ իջանք քահանայի տանը, որ շինված է կանօնաւոր կերպով եւ վայելուչ տեսք ունի թէ արտաքուստ եւ թէ ներսից։

Բալխօյում սենեակները սուաղելու եւ սպիտակացնելու համար կայ մի մեծ յարմարութիւն, այդ այն է, որ այստեղ կայ մեծ քանակութեամբ սպիտակ հող։ Գիւղացիները խառնում են այդ հողի չաղախը եղջի (դարմանի) հետ եւ դրանով սուաղում են սենեակները։ Ստացվում են սպիտակ, մաքուր պատեր։ Բալխօյում այդպիսով սուաղված է շինած տների կէսը. միւս տներն էլ պէտք է սուաղվեն եկող տարի։

Բալխօյում մենք տեսանք եւ տեղական ճահճաբոյսերից գործած հասիրներ, որոնք շատ ամուր են, դիմացկուն եւ համեմատաբար էժան։

Բալխօյից անցանք Թրքնա գիւղը, ուր շինված են կոմիտէտի հաշւով միայն երեք տուն։ Այցելեցինք տները եւ նոյնպէս եկեղեցին, որի գմբէթը կարօտ է նորոգութեան։

VI

Մեր այցելած եօթ գիւղում շինված են կոմիտէտի հաշւով ընդամենը 162 տուն, այն է՝

Մերենիա	գիւղում	67	տուն
Իխտիլա	»	46	»
Մեծ-Սամսար	»	14	»
Փոքր Սամսար	»	11	»
Բալխօ	»	11	»
Բեժանօ	»	10	»
Թրքնա	»	3	»

Իւրաքանչիւր տան շինութեան համար միջին թւով կոմիտէտը տուել է կապալառուին 375 րուբլի։ Եթէ հաշւի առնենք եւ այն ծախսերը, որ կոմիտէտը արել է փայտեղէնի վրա, այն ժամանակ իւրաքանչիւր տուն կը նստի կոմիտէտի վրա մօտ 600 րուբլի։

Անկասկած գիւղացիները ապագայում կարող կը լինեն տներ կառուցանել աւելի էժան գնով, որովհետեւ նրանք իրանց լծկան կենդանիներով կը կրեն փայտ, քար, կիր եւ ուրիշ պարագաներ, իրանք կանեն մշակութեան գործերը եւ կը վարձեն վարպետներ եւ արհեստաւորներ այն գործերի համար, որոնք նրանց համար բոլորովին անծանօթ են։

Տները միջին թւով բռնում են քսան քառակուսի սաժէն տարածութիւն, իսկ առանձին տները՝—սկսած $13^{1}/_{2}$-ից մինչեւ $28^{1}/_{2}$ քառակուսի սաժէն. իւրաքանչիւր լուսամուտի համար վճարված է 3 ր. 50 կ., իսկ դրան համար 4 ր. 50 կոպէկ։

Բացի այդ 162 տներից կոմիտէտի հաշւով կառուցվել են Արագովայի գիւղական դպրոցի շինութիւնը եւ Բարալեթի հիւանդանոցը եւ նորոգվել է Խարալեթի դպրոցական շէնքը։ Հիւանդանոցի շինութիւնը դեռ չէ վերջացել, նա բոլորովին պատրաստ կը լինի եկող տարվայ գարնանը։ Այդ հիւանդանոցը, որ պէտք է ծառայէ բոլոր շրջակայքի համար, կը նստի մօտ

մի բոլոր կարիքները։

Արդեօք կը համեմատ մեր փափկասունները [illegible] աշխատանքին— [illegible] պատաւ, [illegible] Եւ երբ մնաւ, [illegible] պատուր, չհասկացողները աշխատում էին [illegible] Նրա [illegible], սակայն, [illegible] թէ պատաւր եւ Բերը, բայց Նա [illegible] պրտասուններ էր թափում [illegible] վրա։

Այս բոլորը յիշելուց արդեօք մեր ընթերցողները եւս չէին մտածայ մեզ հետ մեր առաջադասոր գործիչի լուրջ ուշադրութիւնը դարձնել՝ [illegible] եւ կամաց կամաց մեր փափկասուններին եւ արհեստաւորաներին ծանօթացնելու հայ կեանք եւ հայ մարդու [illegible] եւ համակրելի [illegible] հետ եւ այդպիսով սիրելի դարձնել այն բոլոր լուրջ [illegible] որ մեր է, [illegible] ծաղկել զարերի ընթացքում հայի հետ։

Անդուշ

ԳՐԱԿԱՆ ԽՆԴՐԱՆՔ

(Նամակ Բագուից)

Մեր գրական կեանքին մէջ երբեմն մինչեւ [illegible] հա- [illegible] այս կամ այն անձնաւորութեան [illegible] մարդոց [illegible] գրված ընդհանրութեան եւ [illegible]

Պարզենք հարցը։ Նոյեմբերի 3-ից Բագուի Ձմերային Թատրոնի մէջ բացվեցաւ [illegible] Ցէթվաճեանի նկարներու ցուցահանդէսը։ Ես մտադիր չեմ յիշել այդ ցուցահանդէսի առաւելութիւնները կամ թերութիւնները։ [illegible] մեր գրական կեանքը [illegible]

Ցուցահանդէսը բացուելէն քիչ յետոյ «Կասպի» լրագրի մէջ [illegible] լոյս տեսաւ Ս. Բ. ստորագրութեամբ ընդադատութիւն մը [illegible] ստորագրած եմ վերայիշեալ անունը [illegible]

Գ. ըննադատը՝ որ նոյն իսկ չէր համարձակած իր անունը ամբողջապէս ստորագրել՝ իր յօդուածի սկիզբը խօսելով մի եւ նոյն ժամանակ բացված մի ուրիշ ցուցահանդէսի մասին՝ ընդհանուր ակնարկի մը մէջ կաւելացնէ թէ «բալագանային աֆիշաներով իրենց ապրանքը հրապարակ են հանած» եւ այլն եւ այլն։

Այդ վիրաւորանքը երկու ցուցահանդէսներու հասցէին հասցնելէ յետոյ, կանցնի պ. Ցէթվաճեանի նկարներու քննադատութեան, որոնց կը գանէ ընդհանրապէս «ոչ յիմար», առանց իսկ ցոյց տալու մէկը միայն այն անհուն առաւելութիւններէն, որոնց կը ներկայացնէ այդ ցուցահանդէսը իր բազմակողմանի պարունակութ Թիւնով։ Ընդհակառակը, կը ծանրանայ չաւարտած մի նկարի կամ մի քանի երկրորդական նկարներու վրա, դիտմամբ աչքը փակելով այնպիսի գործերու առաջ, որոնց վրա թափված աշխատութիւնը գոնէ վէնքը պիտի խոնարհեցնէր գանոնք ուրանալու (եթէ երբեք խիղճ ունի պարոնը)։

Եւ այդ յետին մտքով գրված տխրար քննադատութիւնը կը վերջանայ «Բագուի խիղճ (?) հասարակութեան այդ տեսակ «աշակերտական խզբզանքներով չի կերակրել» ու զայրացուցիչ եւ միանգամայն իր փցունութեան մէջ ծիծաղելի խրատներով ..

Այստեղ թող ներվի ինձ հարցնել պ. Ս. Բ.-ի՝ թէ արդեօք շատ տեսած է վերոյիշեալ ցուցահանդէսին պէս «աշակերտական խզբզանքներ» եւ պ. Ցէթվաճեանի նման աշակերտներ...

Միթէ երբ եւ իցէ տեսած է «Գիւղական քահանայ», «Մահմէդական չէյխը աղօթելիս», «Թիւրքական պօստը», «Բեհարինա», «Թրքուհին», «Հայուհի», «Սուլթան Մահմէդի դամբարանը», «Մանասօլինի վրա նուագող վենետկուհին» եւ ուրիշներու նման աշակերտական խզբզանքներ...

Միթէ այնքան յափրացած է հռչակաւոր վարպետներու գլուխ-գործոցները տեսնելով՝ որ ներկայ ցուցահանդէսը «աշակերտական»-ի տպաւորութիւնը կընէ իր վրա...

Ջանացան յետին մաքեր եւ գծուծ հաշիւներ իրաւունք չեն տար մեզ անպատկառօրէն հայհոյել անձնաւորութեան մը կամ իր գործերուն դէմ, որակելով յայտարարութիւնները «բալագանային», իսկ ցուցահանդէսը «աշակերտական խզբզանք» անունով...

Պարոնը արդեօք կրնայ ինձ ցոյց տալ թէ յայտարարութեանց որ մասն էր «բալագանային», իսկ նկարներու որ մասերը անյաջող եւ «աշակերտական»...

Ամօթ է մեր եռակին գծուծ հաշիւները գրական ասպարէզին վրա մաքրել, այն ալ «քննադատութիւն» սուրբ անունին տակ քօղարկելով... եւ կրկնակի ամօթ՝ աչքերը երկու ձեռքերով պինդ փակելով, որը ցերեկով գոչել «գիշեր է... խաւար է»...

Այս պարոն, բայց միայն ձեր հոգւոյն մէջ...

Նկարիչ՝ Հրանտ Սլեամաքեան

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Թիֆլիս, Նոյեմբերի 29-ին

Մի փոքր խումբ անձանց մէջ միտք ծագած լինելով յաւերժացնել հայոց գրերի գիւտի հազար հինգ հարիւրամեակի յիշատակը որ եւ է բարի ձեռնարկութեամբ, որոշվեց հրատարակել մի շարք վիպական, պատմական, գրականական գրքեր «Մեսրոպեան Մատենադարան» անունով, ժողովրդի ընթերցանութեան համար։

Մի քանի անձինք, առեւտրական դասակարգից, համակրելով այդ մտքին խոստացել են աջակցել, հոգալով տպագրութեան ծախքերը եւ առաջինը եղաւ Եգոր Ջոհրաբեան եւ Մինաս Սուլխանեան առեւտրական տունը, որ յանձնեց մեզ այդ նպատակով հինգ հարիւր (500) ռուբլի։ Որոշված է հրատարակել առայժմ այդ գումարով պ. Աւ. Ահարոնեանի «Պատկերներ» վերնագրով աշխատութիւնը եւ արդէն ձեռնարկված է տպագրութեան Պետերբուրգում։

Առիթից օգտւում եմ քաղցր յայտնել, որ պ. Այ. Մէլիք-Ազարեան յանձնած լինելով ինձ 95 հատ պ. Ահարոնեանի «Խեղճեր» գրքից, իսկ վերոյիշեալ պ.պ. Եգոր Ջոհրաբեան եւ Մ. Սուլխանեան յանձնած լինելով ինձ 100 հատ՝ Շահրիարի «Ջհուդ Բուշան» եւ «Հայրենի հող» թարգմանութեան գրքերից, իբրեւ նուէր Թաւրիզի Հայուհեաց Բարեգործական Ընկերութեան ձրիաբար բաժանելու Ատրպատականի չքաւոր դպրոցներին եւ գրադարաններին, այդ 195 կտոր գրքերը այս օրերս կուղարկվեն ընկերութեան, համաձայն նուիրատուների ցանկութեան։

Հ. Առաքելեան

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Թիֆլիս, Նոյեմբերի 28-ին

Պարտք եմ համարում հրապարակով շնորհակալութիւն յայտնել պ.պ. Աբրահամ Նասիբեանին, Աւագ Ղազարեանին եւ եղբարք Փանեանցներին, որոնք ամենայն սիրով յատկացրին Ատրպատականի կենտրոնական դպրոցին Բեանաբագեազի «Եղբայրասիրաց ընկերութեան» իրանց մօտ տոկոսով եղած դրամները 15,620 ռուբլի, համաձայն ընկերութեան արձանագրութեան եւ խոստացան մճարել կրկին չորս հարիւր ռուբլի իրանց սեփականութիւնից։

Յիշեալ գումարը՝ օրինաւոր առացականով այս ամսի 25-ին յանձնվեց Թումանեան եղբայրներին ի հաշիւ կենտրոնական դպրոցի շինութեան արժէքի։ Այսպիսով յիշեալ պարոնները ցոյց տուին, որ հակառակ լրագրական բազմաթիւ յարձակումների, որոնք տեղի են ունեցել զանազան ժամանակներում դեռ 1885-ից սկսած, երբէք ցանկութիւն չեն ունեցել սեփականացնելու հասարակական եւ այն էլ Պարսկաստանի Բեանաբագեազում ժողոված կոպէկները, այլ սպասել են մի յարմար առիթի եւ գործի։ Կրկին շնորհակալութիւն յայտնելով յիշեալ անձանց, հրաւիրում եմ մեր ունեւորների ուշադրութիւնը Ատրպատականի կենտրոնական դպրոցի պէս մի ժամանակակից եւ ամենակարեւոր հիմնարկութեան վրա, որը դեռ մի միայն շինութեան համար 10—12,000 ռուբլի պարտք ունի։

Առաջնորդ Ատրպատականի՝

Եփրեմ վ. Մուրադեան

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Թիֆլիս, Նոյեմբերի 26-ին

Թոյլ տուէք Հաւլաբարի Թատրոնում եղած հայերէն ներկայացման մասին «Մշակում» տպված նկատողութեան վրա աւելացնել, որ այո՝ խաղացողները առաջին անգամ հանդիպեցին անաջողութեան, քանի որ անփորձ լինելով, բաւականացան միայն լրագրական յայտարարութիւններով, առանց բազմաթիւ աֆիշաների։ Բայց ո՞վ է մինչեւ այժմ մտածել եւ պատուաստել այդտեղ հայերէն պարբերաբար օրինաւոր ներկայացումներ տալու... Վրացիները եւ ռուսները շարքով ներկայացումներ էին տալիս, ինչո՞ւ չը լինէին հայերէն ներկայացումներ, քանի որ Հաւլաբարի բնակիչների մեծ մասը հայեր են... Ինչո՞ւ ուրիշները գործով չեն օգնում մեզ, ինչո՞ւ չեն աշխատում։ Քանի որ Հաւլաբարում անհրաժեշտ են հայերէն ներկայացումներ եւ քանի որ աւելի եւս փորձված թատերասէրները ամօթ են համարում Հաւլաբարում խաղալ, մենք վճռել ենք մեր սեփական ոյժերով եւ մեր գրպանից վճարով շարունակել մեր գործը, մինչեւ որ, Աստուած տայ, յայտնվի մէկը, որ կանոնաւորէ եւ ամուր հիմքերի վրա կանգնեցնէ գործը։

Գալով այն բանին, որ թատրոնը լիքն էր երեխաներով, կասենք, որ նախ՝ հանդիսականներից շատերը կանայք, օրիորդներ եւ ընտանիքի տէր մարդիկ էին, իսկ 15, 16, 17 տարեկան տղաներին մենք չենք կարող արգելել թատրոն գալու, քանի որ նրանք աւելի լաւ են համարում ներկայացմանը նայել, քան թատրոնի առաջ մեծ հրապարակի վրա «դումար» խաղալ։

Ի դիմաց թատերասէրների՝

Գէորգ Փիրումեան

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Հինգշաբթի, Նոյեմբերի 28-ին, Վեհափառ Կաթողիկոս Մկրտիչ I այցելեց կովկասեան կառավարչապետ իշխան Գոլիցինին։

Մեզ հաղորդում են, որ յատուկ մի յանձնաժողով, որ զբաղված էր Թիֆլիսում գիւղատնտեսական ապարկաների բօրսայի եւ ընկերակցութիւնների կազմակերպութեան հարցերով, վերջացրել է իր գործերը եւ այս օրերս կուղարկէ իր եզրակացութիւնները Պետերբուրգ։

Մօտ օրերումս տեղի ունեցան Թիֆլիսի դումայի ձայնաւորների առանձին խմբերի խորհրդակցութիւնները քաղաքագլխի թեկնածուներ ընտրելու համար։ Այսպէս անուանված «Դվօրցովիե Նոմերա»-ի կուսակցութեան պատկանողները կանգ առան դումայի նախկին ձայնաւոր եւ Թիֆլիսի առեւտրական բանկի կառավարիչ Կ. Մ. Ալիխանեանի վրա, իսկ նախկին դումայի «դիմադրական» կուսակցութիւնը —իշխան Ա. Մ. Արղութեան-Երկայնաբազուկի վրա, որ մի ժամանակ քաղաքային ուպրավայի անդամ էր եւ քաղաքագլխի պաշտօնակատար։ Ձայնաւորների խորհրդակցութիւնները քաղաքագլխի թեկնածուի ընտրութեան մասին շարունակվում են։

Մեզ խնդրում են յայտնել հետեւեալը։ Եկատերինոդարում տիկին Սունդուկեան ազգանունով մէկը յայտարարում է իրան իբրեւ ազգական դրամատուրգ Գաբրիէլ Սունդուկեանին, մինչդեռ ոչ մի ազգակցական կապ գոյութիւն չունի այն եւ այս Սունդուկեան-

8,000 ռուբլի։

Շինած տների վերաբերութեամբ մենք լսեցինք ընդհանրապէս նպաստաւոր կարծիքներ։ Գիւղացիները հաւանում են նոր ձեւի տները եւ կամաց-կամաց պէտք է վերցնեն նրանց իբրեւ օրինակ իրանց համար։ Մի քանի տարուց յետոյ, անկասկած, նրանք արած կը լինեն ուսանելի դիտողութիւններ եւ մշակած կը լինեն գիւղական տան աւելի կատարեալ եւ գործնական տիպը։

Գիւղացիները, ինչպէս մենք տեսանք, արդէն սկսել են ինքնաբերաբար բարեփոխել պատերի շարուածքը եւ նմանեցնել նոր տների պատերին։ Այդպիսի դէպքեր Մերենիայում յայտնի են 8, Իխտիլայում 7, Մեծ Սամսարում 3, Փոքր Սամսարում 2, Բալխոյում 2 եւ Թրքնայում 1, ընդամենը 23 դէպք. իսկ հետեւեալ տարին նրանց թիւը աւելի մեծ կը լինի։ Գիւղացիների մի մասը յոյս ունէր, որ կոմիտեար նրանց համար էլ տներ կը շինէ. իսկ այժմ, երբ օգնութեան գործը տների վերաբերութեամբ համարվում է վերջացած, ցանկացողները պէտք է դիմեն իրանց սեփական միջոցներին։

Մինչեւ այժմ գիւղական տները լոյս ստանում էին վերեւից, երդիկներից, եւ այն էլ շատ փոքր քանակութեամբ։ Արեւ եղած ժամանակ այդ լոյսը մի որ եւ է դեր կատարում էր, իսկ ամպամած օրերում սենեակը շատ մութ էր լինում։ Այժմ նոր տներում լոյսը ստացվում է կողքից, պատուհաններից եւ համեմատաբար աւելի լաւ է լուսաւորում սենեակը։

Վառարանների վերաբերութեամբ մեր լսած կարծիքները մենք հաղորդեցինք վերեւ։ Պէտք է համարել իրաւացի այն նկատողութիւնը, որ վառարանները պէտք է շինված չը լինեն սենեակի խուլ անկիւնում, այլ դրան մօտ եւ նրանց բերանը պէտք է ուղղված լինէր դէպի լոյս։ Վառարանների առաջ շինած թոնիրը անկարող է ծառայել գիւղացիների համար նրանց աւանդական թոնրի փոխարէն եւ նա պէտք է փոփոխութիւններ կրէ։

Ինչ վերաբերում է այն հարցին, թէ արդեօք գիւղացիները կը սկսեն հաց թխել փուռերում, դա կախված է այն բանից, թէ որքան նրանք կը հաւանեն այդ տեսակ հացը։ Պէտք է նկատել, որ փուռը ամենեւին օտար մի բան չէ այս տեղերում։ Տեղական վրաց գիւղացիները փուռ ունեն եւ սովոր են փուռի հացին։ Ես այցելեցի Բարալէթ գիւղում երկու վրացական տներ եւ նայեցի փուռերը։ Նրանք փոքր ինչ ուրիշ կերպով են շինված, քան այն վառարանները, որ կոմիտէտը շինել է գիւղացիների համար։

Կտուրները նոր տներում թեթեւ են, գեղեցիկ, բայց թանգ են նստում եւ կարող են հրդեհի ենթարկվել։ Գիւղացիները փորձ են անում բարեփոխելու իրանց հին կտուրները, բայց դեռ չեն մշակել այնպիսի մի ձեւ, որ ուսանելի լինի։ Նոր ձեւի կտուրներ ինքնաբերաբար շինել են տուել իրանց համար երեք անձ՝ մէկը Մեծ-Սամսար գիւղի քահանան, միւսը Մերենիա գիւղի քահանան եւ երրորդը Բալխոի գիւղացի Սարգիս Բալասեանը։ Կղմինտրի կտուրները այստեղ չը կան եւ դժուարութեամբ մուտք կը գործեն, որովհետեւ տեղական կաւերը յարմար չեն կղմինտր պատրաստելու համար։ Կղմինտրը ծանր կը լինէր կտուրների համար, բայց նա աւելի լաւ կպաշտպանէր տները հրդեհից։

Նոր շինած տները կրում են իրանց վրա թուանշաններով համարներ եւ յայտնի են կոմիտէտի տներ անունով։ Նրանք տրված են գիւղացիներին բնակութեան համար, բայց դեռ պաշտօնապէս չեն յանձնված գիւղացիներին։ Այդ գործողութիւնը պէտք է կատարվի յետոյ, երբ գլխաւոր կոմիտէտը այդ մասին կանէ օրագրական կարգադրութիւն։

Այժմ մնում է, որ կոմիտէտը օգնէ գիւղացիներին նորոգելու եւ կարկատելու իրանց եկեղեցիները, եւ դրանով աւարտէ իր վրա վերցրած բարոյական պարտականութիւնը։ Երկրաշարժը բոլոր խորտակել էր մի քանի եկեղեցիներ, իսկ միւսները խախտել որոշ մասերում։ Փոքր Սամսար եւ Թրքնա գիւղերում պէտք է օգնել միայն զմբէթները շինելու։ Մեծ Սամսարում պէտք է մասնաւոր օգնութիւն տալ, որպէս զի աւարտեն եկեղեցու շինութիւնը, որ բաւական առաջ է տարված։ Իսկ Մերենիայում, Իխտիլայում եւ Բեժանոյում պէտք է աւելի լուրջ նպաստներ տալ, որպէս զի այդ նպաստները, միացած ժողովրդարարութեամբ ձեռք բերած գումարների հետ, գոյացնեն բաւականաչափ գումար գործը գլուխ բերելու համար։ Եկեղեցիները խախտված են նաեւ մօտակայ Ազանա, Արագօվա եւ Մօլիթ գիւղերում։ Տեղական առաջնորդական փոխանորդը մասնակցոյց եղաւ եւ Գոմ ու Բուղաշէն գիւղերի եկեղեցիների խախտված վիճակի վրա։

VII

Օգնութեան այն փորձը, որ արվեց Ախալքալաքի գաւառում, հասարակական ինքնագործունէութեան հետաքրքրական եւ հաջողակ փորձերից մէկն է։

Հասարակութիւնը, ինչպէս յայտնի է, մի առանձին սրտացաւութեամբ վերաբերվեց դէպի տարաբաղդ գիւղացիների վիճակը, որոնք վնասվեցին նախ սարսափելի երկրաշարժի հարուածներից եւ ապա բնութեան ուրիշ պատահարներից։

Վնասված գիւղացիներին օգնելու համար ընտրված կոմիտէտը լաւ հասկացաւ, որ անհրաժեշտ է բազմատեսակ օգնութիւն հասցնել կարօտեալներին, աշխատեց այդ ուղղութեամբ եւ այսօր նա կարող է իրան փոքր ի շատէ թեթեւ զգալ, որովհետեւ ընդունակ եղաւ լրացնել մի խոշոր ծրագիր, որ մշակել էր իր գործունէութեան համար։

Կոմիտէտը, ինքը լինելով վարչական եւ հասարակական ներկայացուցիչներից կազմված մի մարմին, հրաւիրեց գործակցութեան տեղական վարչական եւ հասարակական ոյժերը եւ նրանց հետ խորհրդակցութեամբ ու նրանց աջակցութեամբ կատար ածեց դժուար գործը։

Հասարակութիւնը, որ այնպիսի պատրաստակամութեամբ տուեց իր կոպէկները, որ շռայլեց իր նուիրատուութիւններով ամոքել բաղդի չար հարուածներից վնասվածներին, հասաւ իր նպատակին։ Ժողոված փողերը տեղ հասան, արտասուքները սրբվեցին, կարօտեալները ստացան ամեն տեսակ օգնութիւն եւ այժմ իրանց տնտեսութիւնը վերակազմելու հաստատ ճանապարհի վրա են։

Անկասկած այդ գործունէութեան մէջ կարող են լինել սխալներ եւ անկատարելութիւններ, բայց մի բան անտարակուսելի է, որ նրա կողմից գործ էին դրված ջանքերը, որ թերութիւնները կարելիին չափ քիչ լինեն եւ արդիւնքը բեղմնաւոր։

Ա. Բայանթար

ների մէջ։ Եկատերինոդարի մի Թղթակցի ասելով, տիկինը, Նունէ Սունդուկեան, երբեմն զուտաք Ղազարի կինը, ինքը Շիրաշի Սուգինովի աղջիկն է, շրջում է զանազան տեղեր եւ իրան կոչելով դրամատուրգ Գ. Սունդուկեանցի եղբօր կինը, հրաւիրում է հասարակութեան ուշադրութիւնը իր նեղ վիճակի վրա եւ փող հաւաքում։ Սարիղամիշից սկսած ամէն տեղ եղել է, Կովկասի մէջ քաղաք, ուան Թողած չէ. այժմ էլ գնաց Ռոստով, Նախիջեւան եւ այնտեղից պէտք է վերադառնայ Թիֆլիս։ Գարնանը պէտք է անցաթուղթ վերառնէ եւ գնայ Մոսկվա, Պետերբուրգ, եւ այլն, ուրեմն աւելի մեծ տեղեր պէտք է գնայ։ Նա պատմում է, որ ինքն իբր մէկ աղջիկ ունի, եւ Գ. Սունդուկեանցը պգօթում է, որ այդ աղջիկը մեռնի. որ նրա միակ տունը, որ մնացել է Սունդուկեանցի եղբօրից՝ վերջինս խլել է ձեռքից։ Տունը գրաւ դրած է իբր բանկումը 1000 րուբլով. այսպէս ժողովելով՝ 400 ր. տուել է, այժմ ժողովում է, որ մնացեալը տայ։ Ինչպէս տեսնում էք, այժմ կանայք էլ են սկսել խաչագողութեամբ պարապել։

—

«Крымск. Вѣстн.» լրագիրը հաղորդում է, որ Սիմֆերոպոլում մօտ օրերում տեղի է ունեցել մահմեդական հոգեւորականների համաժողով գտնելու համար այնպիսի միջոցներ, որոնք կարողանային դադարեցնել թաթարների խմբական գաղթականութիւնը դէպի Թիւրքիա։ Համաժողովը, յիշված նպատակին հասնելու համար, որոշել է միջնորդութիւն յարուցանել, որ վակուֆային գործերի մասնաժողովը վերցնվի եւ նրա գործերը յանձնվեն մահմեդականների ներկայացուցիչներին, զէմստվօյի եւ այլ տեղական հիմնարկութիւններին։ Բացի սրանից համաժողովը որոշել է խնդրել, որ զինուորագրութեան ենթարկված թաթարներից կազմվի առանձին թաթարների գունդ։

—

Հաղորդակցութեան ճանապարհների մինիստրութեան հաղորդած տեղեկութեանը նայելով՝ ռուսական բոլոր երկաթուղային գծերի երկայնութիւնը ներկայ 1902 թւականին հասել է 63,268 վերստի, չը հաշւելով Ֆինլանդիայի երկաթուղային գծերը։

—

Մայրաքաղաքի լրագիրները հաղորդում են, որ կոմս Լ. Տոլստոյի առողջութիւնը ներկայումս այնքան լաւացել է, որ, ինչպէս երեւում է նրա ինքնաձեռագիր նամակից՝ գրված բիբլիօգրաֆ Սիլչեվսկուն, նա առ այժմ Թողնելով կովկասեան կեանքից գրված «Հաջի-Մուրատ» վէպի վերջնական մշակումը, ձեռնարկել է մի այլ գրական աշխատանքի։ Թէ ինչ աշխատանք է այդ՝ Տոլստոյ չէ ասում, բայց հէնց միայն այն հանգամանքը, որ նա գրում է նամակներ եւ շարունակում է գրական աշխատանքը, ցոյց է տալիս, որ մեծ ծերունու ոյժերը չեն սպառվել, չը նայելով նրա 75-ամեայ հասակին։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

Կ. ՊՈԼՍԻ ԼՐԱԳԻՐՆԵՐԻՑ

—Շաբաթներ առաջ գրեցինք Հռոմայ աթոռէն բաժանուած եւ անկախ եկեղեցի կազմած լեհերու դիմումը Ամերիկայի առաջնորդին, իրենց քահանաներու ձեռնադրութեան համար։ Սարաճեան եպիսկոպոս այդ մասին կրկին դիմումներ ըրած ըլլալով Էջմիածին, այս անգամ Ս. Կաթողիկոսը ի պատասխանի կոնդակ մը ղրկեր է, որով կարգանէ Ամերիկայի առաջնորդը՝ ձեռնադրել այդ քահանայացուները։ Գալով եպիսկոպոսներու ձեռնադրութեան, այդ մասին ալ բարեհաճ տրամադրութիւններ ցուցնելէ յետոյ, կուզէ կանխաւ գիտնալ թէ Հռոմայ եկեղեցիէն բաժնուելէ յետոյ զո՞վ պիտի ընդունին պետ իրենց եկեղեցւոյն, եկեղեցւոյն մէջ ո՞վ պիտի յիշեն եւ ապէ վերջ պիտի շարունակեն եպիսկոպոսներու ձեռնադրութիւնը միշտ Էջմիածնէն ընդունիլ։ Ն. Ս. Օծութիւնը իր սրբատառ կոնդակին մէջ կը հարցնէ «Թէ որպէս հոգեւոր յարաբերութիւն պարտին ունել ընդ Հայաստանեայց եկեղեցւոյ եւ համաձայնութիւն ըստ դաւանականին եւ թէ յետ միանգամ ձեռնադրութեան եպիսկոպոսին ունին յարատեւել թէ ոչ»։

Սարաճեան եպիսկոպոս Ս. Հայրապետին պահանջած բացատրութիւնները տալու համար նամակ մը գրելով, Նիւ-Եորք հրաւիրած է նոյն գիմուտը ընող լեհերու եպիսկոպոսը, որուն հետ բանակցելէ եւ տեղեկութիւններ առնելէ յետոյ պիտի տեղեկացնէ Ս. Հայրապետին՝ վերջնական անօրինութեան համար։

Մեզ տրուած տեղեկութեան մէջ կէտ մը կայ որ շատ որոշ չէ բացատրուած։ Ծիշդ է որ լեհերու հոգեւոր մարմնոյն կազմակերպութեան համար՝ անհրաժեշտ է որ եպիսկոպոսական ձեռնադրութիւն կատարուի, եւ այդ պատճառաւ Ս. Կաթողիկոսը իր պահանջումները այդ կէտին վերապահած է, սակայն անոնք որ քահանայ պիտի ձեռնադրուին, հարկ է որ եկեղեցւոյ վարդապետութիւնը եւ դաւանութիւնը ընդունին, այս մասին ինչ կարգադրութիւն եղած է, չի յիշուիր նամակին մէջ։ Հարկաւ Մայր Աթոռը պայման մը, պահանջում մըն ալ քահանայացուներու համար դրած է, որովհետեւ չի կրնար թոյլ տրուիլ, որ օ եւ է եկեղեցւոյ մը մէկ անդամը անպայման կերպով հայ եկեղեցիէն ձեռնադրութիւն առնէ, պատ մնալով իր սկզբունքներուն եւ դաւանութիւններուն մէջ։

—Էջմիածնայ միաբաններէ ոմանց այս օրերս եպիսկոպոս ձեռնադրելու մտադրութիւնը բաւական խնդրոյ առարկայ եղեր է Մայր Աթոռոյ մէջ։ Ծիշդ է, որ Էջմիածնայ մէջ ուրիշ պէտքեր կան, սակայն եպիսկոպոսի պէտք չը կայ. մանաւանդ որ այս պարագային մէջ միաբանական խրաւունքներ, ծառայութեան տարիքն եւ այլն պահանջուած կերպով չեն յարգուիր։ Բարեբաղդաբար վերջին պահուն յետաձգուեր է այս մտադրութիւնը։

ՀԵԼԼԵՆՕ-ԼԱՏԻՆԱԿԱՆ ԱՇԽԱՐՀԸ

—

Հռոմի համալսարանի պրոֆէսոր յայտնի արեւելագէտ եւ գիտնական կոմս Անժէլլօ-դը-Գուբերնատիս ուղարկել է մեզ ներկայ 1902-ին Հռոմում կազմակերպված «Հելլենօ-լատին ընկերութեան»—«Sociétá Elleno-Latina» կանոնադրութիւնը եւ ընկերութեան օրգան պատկերազարդ քրօնիկօնի մի քանի համարները։ Այդ քրօնիկօնը հրատարակվում է ամիսը մի անգամ ֆրանսիական եւ իտալական լեզուներով։

Ընկերութեան նպատակն է հելլենօ-լատին աշխարհի բարոյական վերածնութիւնը. նա կամենում է առաջ մղել հելլենական եւ լատինական քաղաքակրթութեան պատկանող ժողովուրդների բարոյական եւ մտաւոր շահերը եւ զարթեցնել այդ բոլոր ժողովուրդների մէջ հելլենօ-լատին հանճարի ամենաթանկագին կարողութիւնները, ամրապնդել կապերը հելլենօ-լատինական աշխարհի եւ այն ազգերի մէջ, որոնք ընդունել են հին հելլենների եւ լատինների քաղաքակրթութիւնը, դիւրացնել մտաւոր արտադրութիւնների փոխանակութիւնը։ Ընկերութիւնը հետեւաբար որ եւ է քաղաքական կամ նիւթական նպատակ չունի, այլ զուտ գաղափարական նպատակ, ուստի եւ ընկերութեան նախագահ Գուբերնատիս հրաւէր է կարդում մանաւանդ այն արեւելեան ազգերին, որոնք իրանց սկզբնական քաղաքակրթութիւնը ստացել են հելլեններից եւ լատիններից, բարոյական եւ մտաւոր կապեր հաստատել նոր ընկերութեան հետ։ Եւ որովհետեւ հելլենօ-լատինական կուլտուրային հաղորդակից եղող պատմական ազգերի շարքում գտնվում են եւ հայերը, յարգելի պրոֆէսորը, ինձ ուղղած իր մասնաւոր նամակի մէջ, յոյս է տածում, որ հայ բանասէրները եւ գրականագէտները եւս կը մասնակցեն ընկերութեան գործունէութեան։

Քրօնիկօնի մէջ տպված նամակներից մենք տեսնում ենք, որ հելլենօ-լատին ընկերութեան կոչին արձագանք են տուել ոչ միայն լատինական եւ հելլենական ծագումն ունեցող ազգերի ներկայացուցիչներ, այլ եւ ռուսներ. վերջիններից Թւում, Պետերբուրգի արեւելագիտական ընկերութեան պատուաւոր նախագահուհի տիկին Օլգա Լեբեդեվա ահա ինչ է գրում. «Անտարակոյս, ես միանում եմ ձեզ հետ ի բոլոր սրտէ եւ ինձ համար պատիւ է լինել անդամ ձեր ընկերութեան։ Այդ ազնիւ ձեռնարկութիւնը զարթեցնում է իմ խորին աքանչացումս ձեր նուիրական կրակի եւ ձեր եռանդի համար։ Ո՞վ կը համարձակվի ասել, որ Իտալիան այլասերվում է։ Երբ մի երկիր ունի ձեզ պէս հայրենասէր եւ առողջադատ մարդիկ, նա կարող է կարծել իրան մնացած Եւրոպայից բարձր։ Աշխարհիս ոչ մի երկիր չէ տուել այնքան մեծ մարդիկ, ինչպէս Իտալիան։ Եւ ասանց կամենալու շողոքորթել իտալացիներին, որովհետեւ ձեր հայրենակիցներն են, ես կարող եմ ասել մի համոզմունքով, որ կազմել եմ ինձ համար, թէ ամեն մի իտալացի կրում է իր մէջ մի հերոսի կամ մի աւազակապետի (bandit) տաղմը, նայելով իր կրթութեան եւ նրան շրջապատող ազդեցութիւններին, որովհետեւ ես համոզված եմ, որ այդ խեղճ աւազակները աւազակ են դառնում միայն նրա համար, որ շատ եռանդ եւ կենսունակութիւն ունեն եւ եթէ նրանք ստանային մի այնպիսի կրթութիւն, որ զարգացնէր նրանց մէջ աւելի մի վեհ իդէալ, նրանք ամենքը կը դառնային հերոսներ, իրանց ժամանակում եւ տեղումս։

Նոր ընկերութիւնը, լինելով զուտ քաղաքակրթական եւ բարոյական, անկասկած, իր շուրջը կը համախմբէ բոլոր նրանց, որոնք ազգերի փրկութիւնը եւ բարգաւաճումը տեսնում են բարոյական եւ մտաւոր վերածնութեան մէջ։

Հ. Ա.

ՆԱՄԱԿ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻՑ

—

Մարաղա, նոյեմբերի 10-ին

Նորերումս տեղի ունեցած մի խնջոյքում պ. Միհրան Բաղդասարեանը արծարծեց օրիորդական դպրոց բաց անելու հարցը եւ առաջարկեց նպաստներ հաւաքել, որոնք կը լինեն հիմք դպրոցի բացման։ Պարոնի առաջարկութիւնը հաւանութիւն գտաւ վաճառական հիւրերի կողմից եւ իսկոյն մի արձանագրութիւն ստորագրվեց, որ քաղաքիցս մեկնող վաճառականներն էլ ի նպաստ այդ ֆօնդի ըստ ցանկութեան մի բան տան։ Հետեւեալ օրը տեղիս առաջնորդական գործակալական խորհուրդը մի ժողովումնեայ մասնաժողով արձանագրելով ֆօնդի նպատակը եւ իր կնիքով ու ստորագրութեամբ հաստատելով՝ տուեց դպրոցի գանձապահ պ. Մելքոն Խալաֆեանին, որ բարեսէր նուիրատուներն իրանց ստորագրութեամբ գրեն նուիրած գումարը, որը պիտի գանձվի եւ պահվի միայն օրիորդաց դպրոցի համար, առանց խառնելու տղայոց դպրոցի հաշուին։ Ֆօնդի մասնաժողովը աշխատելու է յարմար առիթներից օգտվել ֆօնդը շահեցնել եւ մի համեստ գումար պատրաստելով, յաւելեցնել դպրոցական գործին։ Բայց թող չը մոռնէ Ատրպատականի Հայուհեաց Բարեգործական ընկերութիւնը, թէ գործը վերջացաւ եւ իր համար ոչինչ չը կայ անելու. ոչ, այս մասնաժողովը իր կազմած համեստ ֆօնդով միմիայն օժանդակող դեր է կարող կատարել. գործի իսկական ձեռնարկութիւնը Հայուհեաց Բարեգործական ընկերութեան է վերապահված։

Ի դէպ է մանաւանդ յիշել օր. Ա. Ենակոլոփեանի համակրելի մի քայլը. օրիորդը մի համեստ կոչով հրաւիրելով տեղացի կանանց ուշադրութիւնը աղջկանց կրթութեան վրա, խնդրում է չը խնայել իրանց լումաներն այդ սուրբ գործի աջողութեան համար եւ անէ տուն պատելով՝ մի քանի օրվայ ընթացքում արդէն հաւաքել է 281 ղրան եւ շարունակում է։

Տեսնում էք, Մարաղայի նման մի խուլ անկիւնում գտնվող հայ կնոջ մէջ էլ զարթնել է ինքնաճանաչութեան ոգին. նա տեսնում եւ զգում է իր դարաւոր յետամնացութիւնը, սկսել է կարդալ գրքեր, լրագիրներ։ Այո, մեղանում էլ կինը ձգտում է պատռել խաւարի սեւ քօղը, արհամարհել հասարակական նախապաշարմունքները, ընտանեկան փակված կեանքը, դուրս է գալիս հասարակական գործի ասպարէզ, աշխատում է իր համեստ գործունէութեամբ նրա անհամար վէրքերին մի փոքրիկ սպեղանի դնել։

Լիայոյս ենք, որ օր. Ենակոլոփեանի այս համարձակ քայլը կը զարթեցնէ իր ընկերուհիների բարի նախանձը եւ այդպիսով խրախուսված բարի գործի նպատակից՝ կաշխատեն աւելի առաջ գնալ, եւ թող անվրէպ առաջ գընան։ Ինչ գործի մէջ խառն է կանացի քնքոյշ մատը, այնտեղ աջողութիւնը անխուսափելի է։

Ա. Թ.

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

—Թիւրքաց կառավարութեան խոստացած րէֆօրմները Մակեդօնիայի համար ամբողջովին պէտք է վերադրել Կ. Պոլսի ռուսական դեսպան Զինովեվի եւ աւստրիական դեսպան բարօն Կալիչէի հաստատակամ գործունէութեան։ Գերմանական լրագիրների ասելով, յիշված պետութիւնների ներկայացուցիչները դրականապէս յայտնեցին, որ եթէ Թիւրքիան չի տայ իր քրիստոնեայ նահանգներին րէֆօրմներ, այն ժամանակ պետութիւնները ստիպված կը լինեն միջամտել։ Բացի ընդհանուր միջոցներից, որոնց մասին տեղեկութիւն տուեց հեռագիրը, Զինովեվի եւ բարօն Կալիչէի պահանջմամբ, կազմվեց նոր մասնաժողով՝ Ֆէրիդ-փաշայի նախագահութեամբ, Մակեդօնիայի դրութիւնը քննելու համար։ Բայց գործ ունենալով Թիւրքիայի հետ՝ երբէք չը պէտք է աչքից բաց թողնել, որ խոստումը մէկ բան է, իսկ գործը—ուրիշ։ Թիւրքիան շատ անգամ խոստացել է րէֆօրմներ, հրատարակել է սուլթանական իրադէներ, իսկ իրերի դրութիւնը մնացել է միշտ նոյնը... բայց հազիւ թէ այս անգամ խոստացված րէֆօրմները կարողանան հանգստացնել մակեդօնացիներին։ Թիւրքիան չափազանց թոյլ է, իսկ ինքնագիտակցութիւնը մակեդօնական ազգաբնակութեան մէջ չափազանց խիստ զարգացած է, որ կարելի լինէր սպասել, թէ մակեդօնացիները կը բաւականանան Թիւրքիայի կողմից առաջարկված փշրանքներով։ Անկարելի է ցաւ չը յայտնել, որ րէֆօրմներ խոստացված են միայն Թիւրքիայի եւրոպական նահանգների համար միայն, մինչդեռ status quo-ն ասիական Թիւրքիայում հարկադրաբար պահանջում է րէֆօրմներ։

—Գերմանական արմատական լրագիրներում երեւաց մի կոչ, որով առաջարկվում է ազգաբնակութեան փողոցային ցոյցեր կազմակերպել մաքսային նոր տարիֆի դէմ։ Կոչի բնագիրը հետեւեալն է. «Քաղաքացիներ. հացահատիկի տեւարով պարապող վաշխառուները, որոնք կազմում են րէյխստագի մեծամասնութիւնը, խախտում են օրէնքը եւ ոտնատակ են տալիս իրաւունքը։ Պաշտպանեցէք ուժգին ցոյցերով իրաւունքը ոյժի ոտնձգութիւններից»։

—«Berliner Tageblatt» լրագրին հաղորդում են Լօնդօնից, թէ Անգլիան եւ Ճապօնիան վճռեցին էլի մի անգամ յայտնել ամենքին անգլօ-ճապօնական դաշնակցութեան գոյութիւնը։ Այս նպատակով կը կազմակերպվի մի փոքրիկ ծովային ցոյց։ Ճապօնական նաւատորմը, որ կազմված կը լինի երկու զրահակիրներից եւ մի քանի ականանաւերից, կը միանայ անգլիական նաւատորմին՝ մասնակցելու անգլօ-ճապօնական նաւամարտութիւններին։

„ՄՇԱԿԻ“ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՌՈՒՍԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

29 նոյեմբերի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Նոյեմբերի 28-ին Պլէվնայի առման քսան եւ հնգամեայ տարեդարձին, Նիկոլաեվսկի ծովային տաճարում, ներկայութեամբ Թագուհի Կայսրուհի Մարիա Ֆէօդորովնայի եւ Մեծ Իշխան Ալէքսէյ Ալէքսանդրովիչի, մաղթանք կատարվեց։ Մաղթանքից յետոյ Թագուհի Կայսրուհի Մարիա Ֆէօդորովնա, ուղեկցութեամբ Մեծ Իշխան Ալէքսէյ Ալէքսանդրովիչի, անցաւ զօրքի ճակատի առջեւից, բարեւելով գվարդիական էկիպաժին։

«Правительственный Вѣстникъ» լրագրում հրատարակված է Բարձրագոյն հրովարտակ Մեծ Իշխան Ալէքսէյ Ալէքսանդրովիչին Պլէվնայի առման քսան եւ հնգամեակի առիթով։

ԲՈՒԽԱՐԷՍՏ։ Պլէվնայի առման քսան եւ հնգամեակի առիթով պատգամաւորների ժողովը միաձայն քուէարկեց 500,000 ֆրանկ Բուխարէստում արձան դնելու ի պատիւ անկախութեան համար 1877 թւի պատերազմի։

ԿՕՊԷՆՀԱԳԷՆ։ Թագաւորն ընդունեց դեսպան Բէնկէնդօրֆին, որը ներկայացրեց յետ կանչելու թղթերը։

ԱԴԷՆ։ Լուր է պտտում, որ մուլլան ազօթքի ժամանակ սպանված է։

ՄԱԴՐԻԴ։ Ռուսաց նաւատորմն եկաւ Վիգօ։

Խմբագիր՝ ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ ԹԱԳՈՒՀԻ ՏԻԳՐԱՆԵԱՆ
ԻՍԱՀԱԿ ՄԵԼԻՔ-ԱՂԱՄԱԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

Բ. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆԻ

(Դուկիա, Վօրօնցովի արձանի հանդէպ)

Ամեն օր, բացի կիրակի օրերից։

ԱՌՈՒՒՕՑՆԵՐԸ

Բ. Ս. Նախասարդեան—11—12 ժ. վիրաբուժութեան, վեներական (սիֆիլիս) և միզասեռ. հիւանդ.

Ձիկօվանի—9—10 ժ. աչքի, ներքին եւ նեարդային։

Մ. Գ. Ասեարեանց—10—11 ժ. մորթու, վեներական և վիրաբուժութիւն։

Զ. Ի. Բարաճաանց—11—12 ժ. կանանց և երեխայոց հիւանդ.

Ն. Ի. Գզելիեվ—12—1 ժ. ականջի, քթի և կոկորդի հ.

Գ. Ե. Թարխանեանց—1—1½ ժ. ներքին և երեխայոց հ. երկուշ. չորեք. ուրբաթ։

Ա. Գ. Խարագեզեանց—1—1½ ժ. ներքին և երեխայոց հ. երեքշ. հինգշ. շաբաթ։

ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ

Ն. Ն. Ռոստոմբէկով—5—6 ժ. վիրաբուժ. և մորթու հ. (էլեկտրաբուժ.)։

Ա. Ն. Շպակովսկի—6—7 ժ. նեարդային (էլեկտրաբույժ), վեներական եւ մորթու։

Դ. Ա., Թումանեանց—7—8 ժ.
Բ. Ա. Նաւասարդեան—7½—8 ժ.
Վճարը 50 կ. չքաւորները ձրի։ Համախորհրդի (կոնսիլիում) և օպերացիայի համար առանձին։
Օ. Յ. Ռավանեցկի—տանը. ծաղկահատ և բըժշկական մարմնամարզ. գիմել 11—1 ժ.։
Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝
Բժշկապետ ՆԱԻԱՍԱՐԴԵԱՆ

ԲՈՒԺԱՐԱՆ
ԴՕԿՏՕՐ Վ. ԱՐԾՐՈՒՆՈՒ
մասնաւորապէս
ԲԳԻ, ԿՕԿՈՐԴԻ, ԱԿԱՆՋԻ ԵՒ ԿՐԾՔԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ
Сергіевская ул., д. 12.

Ընդունում եմ պատուէրներ
մանկարձաններ, պորտրէտների և կիսարձանների, գլխաւորապէս բնականից։ Նոյնպէս տալիս եմ մասնաւոր դասեր արձանագործութիւնից և նկարչութիւնից։ Ատելիէս գտնվում է Արտա-Արադսկայա հրապարակի վրա, տուն № 2—16։ 2—3

ՀՐԱՒԷՐ
Դեկտեմբերի 1-ին, կիրակի, ս. պատարագից յետոյ, ժամի 11-ին լինելու է ԹԱՆԴՈՒՑԵԱՆ Ս. ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆԻ ԵԿԵՂԵՑՈՒ ծխականների ժողով բարեկրօն Ներսէս քահանայ Ղամազեանցին կենսաթոշակ նշանակելու մասին։ Ուստի՝ խնդրում եմ վերոյիշեալ եկեղեցու յարգելի ծխականներին ներկայ գտնվել որոշեալ օրն ու ժամին յիշեալ ժողովի գրագրութիւններին մասնակցելու համար։
Թիֆլիսի հայոց եկեղեցիների գործակալ՝
2—3 Գրիգորիս քահ. Երզնկեանց

ՀՐԱՒԷՐ
Դեկտեմբերի 1-ին, կիրակի, ս. պատարագից յետոյ, ժամի 11-ին, լինելու է ԷՋՄԻԱԾՆԵՑՈՑ Ս. ԳԷՈՐԳ ԵԿԵՂԵՑՈՒ ԾԽԱԿԱՆՆԵՐԻ ԺՈՂՈՎ՝ երէցփոխի նոր ընտրութիւն կատարելու։ Ուստի՝ խնդրում եմ վերոյիշեալ եկեղեցու ծխականներին որոշած օրը և ժամին շնորհ բերել նոյն եկեղեցին՝ նշանակած գրագրութիւններին մասնակցելու։
Գործակալ Թիֆլիսի հայոց եկեղեցիների՝
2—2 Գրիգորիս քահ. Երզնկեանց

ՀՐԱՒԷՐ
Դեկտեմբերի 1-ին, կիրակի, ս. պատարագից յետոյ, ժամի 11½-ին, լինելու է ԲԵԹՂԷՀԷՄԻ Ս. ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆԻ եկեղեցու ծխականների ժողով բարեկրօն Գէորգ քահանայ Մեհրաբեանցին բնակութեան համար եկեղեցական տուն տալու հարցը քննելու։ Ուստի խնդրում եմ վերոյիշեալ եկեղեցու ծխականներին որոշած օրը և ժամին շնորհ բերել նոյն եկեղեցին նշանակած գրագրութիւններին մասնակցելու։
Գործակալ Թիֆլիսի հայոց եկեղեցիների՝
2—2 Գրիգորիս քահ. Երզնկեան

Լոյս տեսաւ
ՋՀՈՒԴ-ՔՈՒՇԱՆ
(Հրէապատմութիւն)
Ջոնծ վէզ Գարոկատանի կեանքից
(323 էջ. մանրատառերով)
ԳԻՆՆ Է ՄԻ ՌՈՒԲԼԻ
Դիմել Թիֆլիսում՝ Գուտտենբերգ գրավաճառանոցին, իսկ միւս քաղաքներից—«Մուրճի» խմբագրութեան։ Տասն հատ գնողները վճարում են 9 րուբլի։ 2—10

ԳՈՒՏՏԷՆԲԷՐԳ
գրախանութում վաճառվում են
«Ազգային գործիչների պատկերը»—1 ր. 75 կ.
Պոստի ծախսով—2 ր.
«Պատուաւորներից մէկը», կոմ. 1 արարուած., փոխ. Հ. Ջալալեանի—15 կ.
«Խորենացուն Խորենացով պէտք է հասկանալ», Բարդողիմէոս եպիսկոպոսի—1 ր.
«Միքայէլ Նալբանդեանի պատկերը, կենսագրութիւնով—40 կ.
«Թիֆլիս քաղաքի պլանը»—20 կ.
«Էլի մէկ զոհ», կոմէդիա 5 արար., Սունդուկեանի—1 ր.
«Հայոց նոր վկաները», երկու հատոր, Մանանդեանի և Աճառեանի—1 ր.
«Ջորս օր պատերազմի դաշտում, թարգ. Ս. Ցարութիւնեանի, Գարշինից—5 կ.
«Միակնութիւն և բազմակնութիւն», Բեօրնսոնի, թարգ. Ա. Եղիազարեանի—30 կ.
Դիմել՝ Тифлисъ. Книжный магазинъ „Гуттенбергъ“, Лорисъ-Меликовская ул.; № 11. Г. Галустяну. 1—3

ԱՐՏԻՍՏԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԹԱՏՐՈՆ
Երկուշաբթի, դեկտեմբերի 2-ին
ՀԱՑՈՑ ԴՐԱՄԱՏԻԿԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԽՈՒՄԲԸ
Բարեհաճ մասնակցութեամբ պ. Զմշկեանի
Ի ՆՊԱՍՏ Տ. ՄԱՑՍՈՒՐԵԱՆԻ
կը ներկայացնէ առաջին անգամ
I
ԴԻՒԹԱԿԱՆ ՀԷՔԵԱԹ
Կոմեդ. 4 գործ., հեղ. Պոտապէնկօի, թարգմ. Ս. Աղամեանի
II
ՆԿԱՐԻՉՆԵՐ
Վոդ. 1 գործ. Գ. Զմշկեանի
Մասնակցում է ամբողջ խումբը։
Տեղերի գները բէնէֆիսային են
Սկիզբն է 8 ժամին երեկոյեան։
1—2 Ռեժիսօր Ց. Աբէլեան

ԹԻՖԼԻՍԻ ԺՈՂՈՎԱՐԱՆ
Կիրակի, դեկտեմբերի 1-ին
Ց. ՏԷՐ-ԳՐԻԳՈՐԵԱՆԸ
Մասնակցութեամբ դերասան պ. Միրզոյեանի և թատերասէրների
կը ներկայացնէ
ԷԼԻ ՄԷԿ ԶՈՀ
Կոմէդիա 5 արարուածով, հեղինակութիւն Գ. Սունդուկեանցի
Սկիզբն է 8 ժամին երեկոյեան։
1—2

ՏԷՐ-ԵՆՈՔԵԱՆՑԻ ՑԱՑՏԱՐԱՐԱԾ
Սև ծովի ափին գտնվող գիւղի համար
Հարկաւոր չէ
ՈՒՍՈՒՑԻՉ։ ԱՐԴԷՆ ՎԱՐԺՎԱԾՆԵՐ ԿԱՆ։
1—4

Ա. ՄԱՄԱՋԱՆ հրաւիրում է խմբական երաժշտութեան սիրողներին մասնակցելու չուտով տրվելիք համերգին։ Ցանկացողները կարող են գալ առաջին փորձին կիրակի, դեկտեմբերի 1-ին, երեկոյեան ժամի 5-ից մինչև 8-ը։ Вознесенская, 17։ 2—3

XX-ՐՈՐԴ ԴԱՐԻ ՀՐԱՇԱԼԻՔ
Ամենամեծ և միակ ֆէնօմէն առանց ձեռքերի՝ Սէնիօր Բարտօնի, ծնվել է առանց երկու ձեռքերի 1880 թւին Պալերմօ քաղաքում (Իտալիա), վերջացրել է գեղարուեստի ակադեմիան ոտքերով և նկարում է իւրաքանչիւր այցելուի պատկերը, հասարակութեան աչքի առաջ, 10 րօպէի ընթացքում։ Սէանսները տեղի են ունենում իւրաքանչիւր կէս ժամը մի անգամ փոստային բաց նամակների ցուցահանդէսում՝ որ կազմել է ֆրանսիական a la ville de Paris ֆիրմայի պահեստը, Գօլովինսկի պրօսպէկտի վրա, արքունի թատրօնի դիմացը։ Մուտքը—25 կոպ. երեխաները վճարում են 15 կոպ.։ Հասակաւորները ստանում են 6, իսկ երեխաները—3 բաց նամակ, որպէս պրէմիա։ 1—4

ԵՂԲ. ԾՈՎԵԱՆԵԱՆՆԵՐ ԵՒ ԸՆԿ.
ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՏԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ սրանով յայտնում է ի գիտութիւն այն անձանց, որոնք յիշեալ տան բանկային գրասենեակում գըրաւ են դրել խաղարկութեան տոմսակներ, որ պարտքատէրերի այս տարվայ նոյեմբերի 3-ի կայացած արտակարգ ընդհանուր ժողովի որոշման համաձայն, այդ տոմսակները նրանց չի վերադարձնվի, բայց նրանք կը համարվեն Առևտրական տան պարտքատէրեր կուրսային գնի և պարտք վերցրած փողի տարբերութեան գումարի։ Իսկ այն անձինք, որոնք կը կամենան ազատել գրաւից իրանց տոմսակները, կարող են դիմել Վարչութեան Թիֆլիսի գըրասենեակը, որտեղ նրանց ցոյց կը տրվի, թէ որ բանկային հիմնարկութեան մէջ են գրաւ դրված իրանց տոմսակները, որոնց թափելու ժամանակ օրվայ գինը լրիվին պէտք է ներկայացնվի ցոյց տրված բանկը։ Տոմսակները կարող են ազատել գրաւից մինչև 1903 թւի ապրիլի 30-ը։
(26, 30 ն. 8, 14 դ.) 2—4

Յանձնարարական Վաճառատուն և Գրասենեակ
ԶՕՒՐԱԲ ՄԿՐՏՉԵԱՆ ԽՐԽՐԵԱՆՑԻ
ԵՐԵՒԱՆՈՒՄ
որտեղ կատարվում են ամեն տեսակ ապրանքներ գնելու, վաճառելու և տեղափոխելու յանձնարարութիւններ՝ ամենայն ճշտութեամբ և ձեռնտու պայմաններով։ 3—8

Պատիւ ունեմ յայտնելու պ. պ. վաճառականներին, որոնք կը կամենային գործ ունենալ ՎԱՐՇԱՎԱՅԻ հետ, որ ես վաղուց արդէն վերահաստատված լինելով Վարշավայում, յանձն եմ առնում և կատարում եմ ամենայն տեսակ
ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՅԱՆՁՆԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
Եւ իմ բազմամեայ հմտութեամբ առևտրական ասպարէզում օգտակար կարող եմ լինել ինձ դիմող վաճառականներին, որոնց խնդրում եմ դիմել ինձ հետևեալ հասցէով.
ВАРШАВА. Медовая 17, кв. 33. Минасу Яргулову. (Կ. Հ.) 34—50

ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԿԵՆՏՐՕՆԱԿԱՆ
Լ Ա Բ Օ Ր Ա Տ Օ Ր Ի Ա
Գ. ՓԱՍՏՐՄԱՃԵԱՆԻ
„ԴՕԿՏՕՐ ՔԻՄԻԱԿԱՆ ԳԻՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ“
Քիմիական անալիզներ (որակական և քանակական) ամեն տեսակ նիւթերի՝ հանքեր, հանքային ջրեր, գիւղատնտեսական նիւթեր և այլն և այլն։
Տեխնիկական փորձեր և խորհուրդներ։
Դիմել՝ Тифлисъ, Кавказская Центральная Лабораторія Доктору химіи Г. Пастермаджіянъ, Вельяминовская ул., д. Лорисъ-Меликова, № 19. 6—24

Ոսկեդրամ 1865 թ. — Ոսկեդրամ 1882 թ.
Ն.-Նովգորոդ 1870 թ. — Նիժնի-Նովգորոդ 1896 թ.
ԿՐԿՆԱԿՕՇԻԿՆԵՐԻ
ԵՒ ՌԵՏԻՆԷ ՈՒՐԻՇ ԻՐԵՂԷՆՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ
ԱՄԵՆԱԲԱՐՁՐ ՊԱՐԳԵՒ (GRAND-PRIX)
Պարիզի ցուցահանդէսում տրված է Ռուսաստանից ՄԻՄԻԱՅՆ
ՌԷՏԻՆԻ ՄԱՆՈՒՖԱԿՏՈՒՐԱՅԻ ՌՈՒՍ-ԱՄԵՐԻԿԱԿԱՆ
ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ
Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳՈՒՄ
որ հիմնված է 1860 թւականին
Խնդրում են ՌԷՏԻՆԻ ԿՐԿՆԱԿՕՇԻԿՆԵՐ գնելիս ուշադրութիւն դարձնել կրունկներ հետևեալ կնիքի վրա

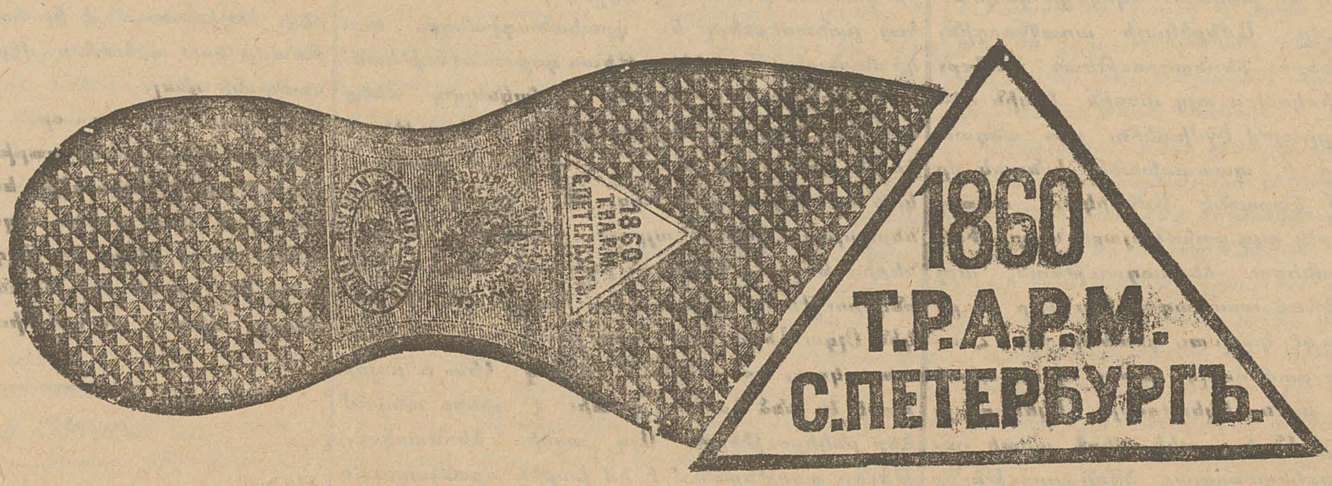

Մանաւանդ ընտրութեան հիմնարկութեան «1860» թւականի և «Ս.-ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ», խոյքերի վրա՝ կարմիր եռանկիւնու մէջ (գործարանի կնիքը)։
ՄԵԾ ՔԱՆԱԿՈՒԹԵԱՄԲ ՎԱԽՍ ԿԱՑԱՐՈՒՄ Է
„ԼԷՕՊՕԼԴ ՆԷՑՇԷԼԷՐ“ առևտրական տունը
Ս.-Պետերբուրգում, Մոսկվայում, Ռիգայում, Օդէսայում, ՌՈՒՍՕՎՍՈՒՄ ԴՕՆԻ ՎՐԱ Եկատերինբուրգում, Իրկուտսկում և Խարկովում.
12—35